

Obyčejně
neobyčejné životy

ŽIVOT V OBLACÍCH



JOZEF KOVÁČ

xyz

Život v oblacích

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz



Jozef Kováč

Život v oblacích – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.


ALBATROS MEDIA

xyz

© Jozef Kováč, 2022

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2022

ISBN tištěné verze 978-80-7683-177-3

ISBN e-knihy 978-80-7683-192-6 (1. zveřejnění, 2022) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7683-193-3 (1. zveřejnění, 2022) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7683-191-9 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

Obyčejně
neobyčejné životy

ŽIVOT V OBLACÍCH



JOZEF KOVÁČ

xyz

*Vzpomínky na realitu
zaměstnání snů*

POVÍDÁNÍ PŘED ZAČÁTKEM

Mé povídání je založeno pouze na osobních vzpomínkách a zážitcích. Někdy a pro někoho možná může vyznít jako politické nebo nevím, třeba nekorektní, ale rozhodně není myšleno urážlivě. Naopak. Díky mnohaletým zkušenostem z cestování po celém světě a osobním setkáním s lidmi různých národů a kultur se mohu považovat za světoobčana. Pojmy jako lidská nenávisť, šovinismus, xenofobie nebo rasismus jsou mi cizí. I když někdo by si možná přál opak.

Někdo také nemusí souhlasit s tím, co píšu. Je to ale moje vlastní zkušenost. Můj pohled. Vzpomínky, které jsou nepřenosné.

Pro ty, kteří by měli zájem být členem té velké celosvětové letecké rodiny, která nezná žádné hranice ani limity, mám pár tipů.

Chcete

- aby se k vám někteří lidi chovali jako k servírce z nádražní restaurace sedmnácté cenové skupiny v Horní Dolní?

- se nechat každoročně přezkušovat z předpisů, postupů a nařízení?
- se usmívat, když se vám ale fakt vůbec nechce
- si nechat nadávat od pasažérů za všechno, co nemáte možnost ovlivnit
- děkovat za vše, včetně papírového pytlíku se zvratký
- podávat jednomu z vašich pasažérů první pomoc a nechat se od jiných pasažérů sekýrovat za to, že o ně náležitě nepečujete
- uklízet záchody a dostat vynadáno, že vám to trvá příliš dlouho
- vytahovat použité dětské pleny z kapes sedadel
- vysvětlovat neschopným a hysterickým mladým maminkám, že na své dítě musí dávat větší pozor
- vysvětlovat mladému pánovi, že si svá zavazadla musí uložit do prostor k tomu určených sám
- vysvětlovat, že v letadle skutečně není ani tělocvična, ani čistírna
- mít nervy na poklusu, ale nedat to na sobě znát
- předstírat pochopení, když vám pasažér prská do obličeje vztekem
- slýchat při zpoždění dokonce i od mediálně známých VIP lidí: „Kde jste se flákali? Za to zpoždění mi osobně zaplatíte!“
- slýchat od některých „veledůležitých“ lidí: „Víte, kdo já jsem?“
- slýchat od některých pasažérů: „A dnes jste dolítal. To vám s radostí zařídím. Já totiž znám šéfa vaší firmy.“
- plánovat svou dovolenou s předstihem jednoho roku
- trávit Vánoce v letadle anebo v hotelu na druhém konci světa

Chcete odpovídat na inteligentní otázky typu:

- kolikrát jste již s letadlem havaroval?
- můžete na chvíli otevřít dveře, ať sem foukne trochu čerstvého vzduchu?
- proč se nedají v letadle otevírat okénka?

- kde jsou tady v letadle uloženy padáky?
- jaký je přesný místní čas zde v letadle?
- viděl jste už UFO?
- přistaneme v příletové, nebo odletové části letiště?
- jste už členem horních deseti tisíc?

Chcete to? Tak, prosím. Jděte do toho. Staňte se letuškou nebo stevardem.

Ba ne. Není to tak hrozné. Většina pasažérů jsou fajn lidi. Blbý je to, že ta menšina protivných to vše kazí. Ale to je jako všude. Menšina blbých křiklounů překřičí milou většinu.

JAK TO VŠE ZAČALO A ZÁSADNÍ ROZHODNUTÍ

Tak, jak to všechno začalo? Takže, asi takhle. Začalo to v dětství. Jako dítě jsem utrácel spoustu peněz svých rodičů za lístky do kina. Kino bylo snad jediným místem v tom malém městě na západní části Slovenska – no spíš asi v celém Československu začátku sedmdesátých let –, kde se mohl člověk alespoň na hodinu či dvě ocitnout mimo tu pěstovanou šed' a zázračnou monotónnost tehdejšího života a v nějakém zvláštním časoprostoru se ve svých snech vydat přes magické plátno do světa, o kterém nic moc nevěděl, ale šíleně o něm snil. Aspoň na chvíli být v té bájně a nedostižné Americe, sladké Francii nebo bláznivé Itálii. Příběhy filmů mnohdy nehrály důležitou roli. Stačilo se jenom posadit a koukat na ten Velký Svět. A snít.

Jednoho dne se na programu místního kina objevila velká novinka. Americký film Letiště, jemuž dal předlohu známý spisovatel Arthur Hailey. Představení kina byla beznadějně vyprodaná. Celé město si povídalo o tom báječném americkém bijáku. O těch velkých amerických kárách, které si zahrály ve filmu naprosto nepodstatnou roli. O těch lidech, kteří

se pohybují kolem velkých burácejících proudových mašin brázdících oblohu z kontinentu na kontinent. Povíдалo se o tom všude, protože to byl jednoduše „báječný americký biják“, a protože to byl také svět pouze pro vyvolené. Ne pro obyčejné smrtelníky. To byl svět, který patřil jenom hrstce krásných, nažehlených, upravených, vzdělaných a báječných lidí.

Pak to přišlo. Lístek na film za nekřesťanských pět korun na odpolední představení byl k mání. A okamžitě byl můj. Kino začalo a já se nemohl dočkat toho, abych i já na vlastní oči viděl ten „zázrak“, o kterém si všichni povídali. Co vám budu co povídat. Zázrak to byl. Amerika. Obrovské bouráky. Krásní lidé. Velká letadla... Příběh, no ten byl jaksí trochu mimo. Ono, koho by také ve deseti letech zajímal nějaký manželský trojúhelník a řešení vztahových otázek. Ne. To nebylo vůbec důležité. Důležité byly pro mě jiné věci. Koukal jsem na to velké plátno přímo ve stavu transu. V ústech jsem cítil trochu sucho – asi jsem je zapomněl zavřít. Hmm.

Doma se během večere nepovíдалo o ničem jiném, jenom o tom báječném americkém bijáku. Asi ty moje postřehy a názory nikoho moc nezajímaly. Já jsem si ale jel svou. A pořád dokola. A po svém monologu a zajisté i velmi fundované kritice filmu – tedy žádná kritika tam nemohla ani v náznaku být – jsem pouze suše oznámil: „A zajtra na to idem zase.“ Rodinné osazenstvo asi jenom protočilo oči v sloup, ale neodporovalo. Výtka ze strany rodičů, že bych nemusel utrácet 20 korun týdně na kino, což byly v té době vskutku dost velké peníze, nebyla z mé strany akceptována. Naopak, použil jsem nátlakovou a vydírací taktiku, které málokterý rodič dokáže oponovat. „Ja budem pre vás nosiť domov zo školy jednotky. Vy mi budete platiť za lístky do kina.“ A bylo vymalováno. Rodinné osazenstvo

pravděpodobně opět protočilo oči v sloup a asi i pokrčilo rameny. No co, ale já dosáhl svého. Druhý den na to jdu zase!

Myslím, že do doby, než místní kino hrálo tento film, jsem byl na každém odpoledním představení. Celkem asi čtyřikrát. A byl jsem nadmíru spokojený. Jednoho dne, po posledním shlédnutí této – pro mě – mega pecky, jsem v domácím osazenstvu představil své plány do budoucna.

„Ja raz budem pracovať v lietadle,“ suše jsem doma oznámil.

„A čo si predstavuješ, že tam budeš robiť?“ zněla otázka rodinného kruhu.

„Hmm, to ešte neviem. Ale budem pracovať v lietadle.“

Své myšlenky jsem se držel. Pokud se mě kdokoliv zeptal a položil mi obligátní otázku, která se dětem tohoto věku běžně pokládá: „Čím by si raz chcel byť, keď budeš veľký?“, byla moje odpověď naprosto jasná. „Ja budem pracovať vo veľkom lietadle.“

Reakce naprosté většiny dospělého okolí, mimo vlastní rodinný krb, byla pro mne někdy ovšem až dráždící.

„Jáj, ale než vyrastieš, tak sa všetko určite zmení. Kozmonautom nemože byť každý.“ Copak ale já někomu povídal o nějakých kosmonautech?

Nebo: „Jujha, to by si ale musel vedieť toho oveľa viac, ako si len tak predstavuješ.“ V duchu jsem si říkal „určite viac jako vy, milá tetka“.

Nebo: „Detské sny sú krásná vec, ale vo fabrike ti bude tiež dobre.“

Ti dospělí mi připadali jako mimoni z jiné galaxie. Já rozhodně nechtěl poslouchat nějaké bláboly o výborné práci v kanceláři ve fabrice. Tedy pokud se ovšem budu dobře učit.

Odpovědi tohoto druhu mě vsutku neuspokojovaly. Jedna z mála podporujících osob byla učitelka zeměpisu a tělesné výchovy ve škole. Skvělá paní Marta. „Tak sa začni učiť cudzie jazyky. Bez nich to nepôjde. A ruština ti určite stačiť nebude,“ říkala mi jednoho dne. Ona věděla. Věděla moc dobře, že roztáhnout křídla a vyletět za železnou mříž našich dobře střežených hranic, které nás chrání proti zlému imperialistovi, je to, co by měla podpořit. Velmi opatrně podpořit.

A já si její slova vzal k srdci. Ano, jdu se začít učit cizí jazyk. S odhodláním jsem si otevřel kasičku a zamířil do jediné prodejny knih ve městě.

„Prosím si knihu francúzštiny,“ oznámil jsem hrdě prodavačce.

„A akú by si chcel?“ zněla její odpověď. Copak já vím. Já jenom vím, že se chci naučit francouzsky, abych v kině rozuměl, co říká Louis de Funès nebo Gérard Philipe nebo Annie Girardot a nemusel taky číst titulky.

„Chodíš do nejakej školy alebo jazykového kurzu, kde sa učíš po francúzsky?“ ptala se prodavačka.

„Nie, iba sa chcem naučiť hovoriť po francúzsky,“ říkám ji.

„Tak to budeš potrebovat učebnicu francúzštiny pre samoukou,“ dostal jsem radu.

Fajn, беру. Byla to pěkně tlustá bichle.

Vystřízlivění ze samostudia francouzštiny přišlo po pár týdnech. Copak já vím, jestli se to učím dobře? Ty slovíčka se nedají vůbec vyslovit podle toho, jak je to v té šílené knize napsáno.

Dobře, když nejde francouzština, půjde angličtina. To je přece taky světový jazyk. Již se zkušeností otevírám dveře knihkupectví a prodavačce oznamuji:

„Poprosil by som si učebnicu angličtiny pre samoukou.“

Dostávám skvělý výtisk učebnice vázaný v moderním plastu a s britskou vlajkou na vnějším obalu. Plast v té době frčel. Kdo neměl něco z plastu, jako by ani nebyl.

Začínám s angličtinou. No, tedy v uvozovkách začínám s angličtinou. A opětovné vystřízlivění přichází po pár týdnech. Vůbec mi to nejde. Nejde mi se to naučit. Neumím to říkat. Neumím to ani číst. A navíc to nemá ani žádná pravidla.

Jsem úplně zdrcen. Jak to já jenom udělám, abych se ty cizí jazyky naučil. Louisi de Funèsovi v kině pořád nerozumím. A v amerických filmech mi přijde, že všichni mluví nějak divně, i když se mi to tedy moc líbilo. Asi si budu muset nějakou dobu počkat na „odbornou“ pomoc. Ale kdy přijde? Nemůžu přece ztrácet čas. Dyť mně už bude pomalu dvanáct.

A přišla další řafka. Jedno sobotní dopoledne si sedím u televize a koukám na pořad Pionýrská vlaštovka. Koneckonců v té době nebyl jiný pořad, který by mohl děti v tomto věku zaujmout. Jedním z hostů byla letuška Československých aerolinií. A to bylo něco pro mne. Zbystřil jsem a její povídání více než hltal. Povídala a já jsem zíral s otevřenou pusou. Ani nevím, jak dlouho to trvalo, ale bylo to božský. Celý den mám myšlenky jenom na to, jak se ta letuška jmenovala. Po pár dnech usedám k psacímu stolu, vytahuji dopisní papír a píšu dopis se jménem, o kterém jsem si nebyl vůbec jist, na adresu: „Pani Alena, letuška, Letisko Ruzyně, Praha.“ Toť vše. Jednoduše a stručně. A světe div se, dopis evidentně dorazil správnému adresátovi, protože mi přichází odpověď. Mám pocit, že v ruce nemám dopis, ale drahokam nejvyšší hodnoty.

Rada, která mi přichází od osoby nejpovolanější – přihlas se na střední školu s rozšířenou výukou cizích jazyků. Uč se zejména anglicky a také další cizí jazyky, angličtina a ruština je povinná. Není divu, když v této době hlásáme v Československu oficiální heslo „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“. A potřebuješ maturitu. Také se zaměř na to a to a ... mraky dalších věcí. Uff, no tak dobře. Jdu do toho!

Přihlašuji se na ekonomii zahraničního obchodu. Ekonomie zahraničního obchodu je ovšem prémiová škola, kterých je v celém Československu jen několik. Prémiové je ovšem také se na ni dostat. Půlka rodiny dává hlavy dohromady a kuje pikle, kterou správnou osobu kontaktovat a revanšovat se – v reálu rozuměj uplatit, aby se „ten“ chlapec dostal tam, kam chce. Příjímací zkoušky – děs, ale zvládnu to. Akce „kulový středoškolský blesk“ tedy vychází. V patnácti odjíždím na studia do velkého města Banská Bystrica a opouštím rodnou hrudku.

Škola je příšerný opruz. Co je ovšem fajn, že se dostávám do skupiny, která má zaměření na angličtinu, francouzštinu a ruštinu. Ve třídě jsme dvě jazykové skupiny. Jedna moje a druhá zaměřená zejména na němčinu. Cizí jazyky jsou na škole jednou z priorit, protože absolventi školy jsou primárně zaměstnávání v tzv. pézetkách, tedy podnicích zahraničního obchodu, kde studenti mívají i pravidelné studentské stáže. Někteří odcházejí pracovat i na československé ambasády v zahraničí. A z některých málo z nás se také stávají letušky a stevardi.

Kromě intenzivního studia cizích jazyků mne také dost baví předmět, jehož název je „společenský styk“. Tam se dovídáme, jak se chovat ve společnosti, jak stolovat, jak formálně i neformálně konverzovat s cizími

lidmi, prostě abychom nebyli za totální idioty z té malé východoevropské země, pokud budeme někde ve světě. Zjišťuji kupříkladu, že moje babička byla asi z hodně vysoké společenské vrstvy, i když nebyla, protože chléb k jídlu nikdy nekousala, ale vždy trhala v ruce na malé kousky a ty si vkládala do úst. Ano, tak, jak se to dělá v dobré společnosti. Takovýto předmět by se mohl na školách vyučovat i dnes. Asi by to bylo přínosné pro mnohé.

Ostatní předměty, jako je organizace a technika zahraničního obchodu, účetnictví, zbožíznalectví, literatura, matematika atd. atd., jsou pro mne noční můra a děsně mě nebaví. Ale co už s tím. Musím to nějak dát.

Během jednoho letního měsíce o každých prázdninách se všichni studenti nepovinně povinně zúčastňujeme tzv. letní aktivity mládeže. Jeden rok v konzervárnách v Uherském Hradišti, druhý rok v masokombinátu v Lovosicích a třetí prázdniny si můžeme sami vybrat podle našich zájmů. Moje volba nepadá na nic jiného než na brigádního stevarda u Československých aerolinií v Praze. Ano, v rámci letní aktivity mládeže ČSA přijímalo na letní měsíce studenty, kterým bylo více než 18 let a byli studenty vybraných škol, kde jednou z podmínek bylo i studium anglického a jiného jazyka.

Prvního července roku 1980 zasedám s ostatními dvanácti šťastlivci do lavic výcvikového střediska na starém letišti v Ruzyni, abych absolvoval zkrácený měsíční rychlokurz pro získání dočasné letecké licence. Na konci měsíce absolvujeme zkoušky a prvního srpna nastupuji v 11 hodin dopoledne na svůj první let s inspektorkou stevardů na let Praha – Bratislava – Tatry – Bratislava – Praha. Opojný zážitek! Budova posádek je provoněná různými vůněmi parfémů dočasných kolegů, což v Československu vůbec není běžné. Možná jenom, když jdete na šmírandu do Tuzexu.

Stevardi brigádníci, jak se mně a mým kolegům říká, jsou nasazováni ve vysoké letní sezoně zejména na tuzemské lety a mezinárodní charterové lety s československými rekreanty do Černomoří, říká se jim „speciály“. „Naše“ speciály směřují zejména do Burgasu, Varny a Konstanty. Létají hlavně v noci. Kolegové na letech jsou docela fajn. Mladší jsou vesměs velmi přátelští, šéfové a starší zase většinou odtažití a značně formální. Speciály do kapitalistické ciziny nejsou v žádném případě pro nás. Výjezdní doložka je papír, na jehož základě se může ze socialistického Československa vycestovat do západních zemí. Brigádníkům nepatří. Přesto jedna kolegyně brigádnice při kontrole plánu letů na další dny na tzv. plachtách – vyvěšených plánech letů s obsazením posádkou – při svém jménu vidí zkratku destinace CND. Otočí se na mne a s fistulí v hlase říká „Já mám pozítří na plánu CND. To letím do Kanady?“ a téměř omdlává. Starší kolegové, kteří jsou opodál, dostávají záchvat smíchu a já jí říkám: „Ne, to letíš do Konstanty v Rumunsku.“

Stává se, že dispečer posádek se čas od času po návratu z letu zeptá některého z nás: „Hele, nechceš zítra pravidelnou Moskvu – Varšavu – Leningrad – Budapešť? Vypadl mi tam teď člověk.“ Když je v budově posádek ČSA slyšet, jak někdo zařve: „Jóóó, jasněěě, rááád!“ – tak je to evidentně někdo z brigádníků. Letět pravidelnou linku je přeci něco nóbl. A podívat se na hodinu do Ruska, Polska nebo Maďarska je skvělý zážitek. Zejména když je člověku osmnáct, a navíc nikde jinde předtím nebyl.

Srpen roku 1980 uběhne jako voda a já se vracím do své školy v Banské Bystrici. Nechce se mi, ale školu přece dodělat musím.

Po mém návratu nastává v naší škole velmi malé pozdvižení. Učitelé, se kterými jsem neměl vřelý přátelský vztah, se mě na prvních hodinách

nového školního roku jenom tak mimochodem ptají: „Kde ste bol na letnej aktivite mládeže?“

„V Prahe, súdružka profesorka,“ odpovídam.

„A čo ste tam robil?“ pokračujú.

„Lietal som u ČSA, súdružka profesorka.“

„U ČSA? A to vás tam chceli?“ šťourajú ušťepačne.

„Ano, chceli,“ odpovídam.

„Hmm, zvláštne,“ neodpustí si niekto.

Snad jenom učitelka angličtiny a účetnictví, která evidentně měla ráda svět za nepropustnými hranicemi a při jejíchž hodinách jsme si čas od času předčítali z knížky Amerika ve zkumavce, která mimochodem snad byla i na indexu, mi to upřímně přály. „Chodte si za svým snem a poznávejte svět, čo to ide,“ říkaly.

Školní rok se blíží ke konci a maturitní zkoušky děsí všechny spolužáky. Tedy téměř všechny. Mě strašně. V květnu zasedáme do lavic k písemné maturitní zkoušce. Učitelka píše na tabuli tři nebo čtyři témata a mně padá kámen ze srdce. Ta rána byla obrovská. Jedno z témat je totiž úvaha na téma Postavení mládeže v socialistické společnosti. Abych to vysvětlil. Na židli pod nohama mám ukrytý asi týden starý výtisk novin Pravda s velkým článkem „Súduh Gustáv Husák, generálny tajomník Ústredného výboru komunistickej strany Československa a prezident republiky, sa zamýšľa nad postavením našej mládeže v modernej socialistickej spoločnosti“. Pouštím se do „práce“ a pečlivě opisuji uvažování soudruha Husáka o tomto tématu. Píši, teda opisuji rychle a hodně. Ruka bolí, ale napsat úvahu na 7 stran A4 bylo super. Jednička jako bič mě nemine.

Jaké překvapení ovšem nastává, když učitelka, která mě mimochodem neměla ráda hodně moc, několik dnů poté hodnotila jednotlivé práce. Když se dostane k mému jménu, zhluboka se nadechne a praví: „Zatiaľ zďaleka najhoršia maturitná písomná práca, akú som mohla čítať. Keby sa nejednalo o maturitnú prácu, ohodnotím ju pochopitelne nedostatočnou. Ale pretože nechcem nikomu ničieť život, ani vám nie, tak písomnú maturitnú prácu vám hodnotím slabou dostatočnou známkou. Môžete sa hmbiť za to, čo ste napísali!“

Bože, jak rád bych jí byl řekl, že tu čtyřku z milosti dala soudruhu Husákovi, generálnímu tajemníku ústředního výboru komunistické strany Československa a prezidentu republiky. Nemohl jsem. Ale vskutku mi její hodnocení bylo úplně jedno, hlavně ať vypadnu a jdu. To je výhoda mládí, že si z ničeho velkou hlavu nedělá.

Ostatní předměty dopadly vcelku velmi dobře, i přesto, že soudružka profesorka, která ohodnotila soudruha Husáka špatně, byla velkou soudružkou a zároveň i místopředsedkyní maturitní komise. Ostatní učitelé byli ovšem naprosto v pohodě.

Dva dny po maturitě nasedám do vlaku směr Praha. Začíná mi úplně nová životní dráha.

PRÁCE NA ZEMI V PRAZE

Hlásím se na personálním oddělení Československých aerolinií, kde budu pracovat jako nakladač zavazadel a nákladu do letadel. No, ne že by nebyla jiná práce, ale účelově jdu pracovat jako nakladač, protože pokud bude moje první zaměstnání dělnické, potom všude mohu deklarovat, že můj profesní profil je dělnický. A v této době to byla velká výhoda. Takhle to jednoduše bylo. Dělnickou a rolnickou třídu je přece potřeba upřednostňovat před pracující inteligencí. A navíc před tím, než se budu hlásit na konkurz na stevarda, budu muset mít po vojně, na kterou se chodit muselo povinně. Na dva roky. A další podmínkou je být zaměstnán kdekoliv u ČSA nejméně dva roky. Ten, kdo nemá splněnou tuto podmínku, se na konkurz pro létající personál hlásit nemůže. Ale jo, může, nicméně nebude přizván k samotnému konkurzu.

Ubytovávám se na jedné z ubytoven ČSA na starém letišti, která trochu připomíná pastoušku na Sibiři. Je to ta nejhorší ze všech ubytoven. V pokoji, ve kterém jsem dostal místo, se podlaha otřásá při každém kroku.

V pokoji je pět postelí, tři skříně, stůl a dvě židle. Pomoooooc, kam jsem se to dostal? Ale nevadí, to přežiju. V tom příšerném obrovském pokoji jsem zatím sám a doufám, že když tam někoho náhodou dostanu za spolubydličího, tak z toho bude tak vyplesklej, že si požádá o jiné ubytování nebo odejde úplně pryč. Jo, to dám. Stejně zhruba za půl roku jdu na vojnu a pak se uvidí.

Ruzyňské letiště je začátkem osmdesátých let jedna ne příliš prostranná budova terminálu s dvěma delšími chodbami po každé straně, které slouží jako malé odletové východy. Nasouvací teleskopické chodby, které se přicucnou k trupu letadla, v Praze neexistují. Pasažéři pečlivě pochodují po svých do přistavených letadel v dešti, sněhu i ve žhavém slunci. Nebo je někdy také odvezou autobusy Karosa, ty samé autobusy, které jezdí jako městská hromadná doprava v Praze, jenom s nápisem Československé aerolinie.

Na socialistické poměry je letiště velké a velmi moderní. Má přece automaticky otevíratelné dveře, někdy v něm hraje hudba a mluví se v něm mnoha cizími jazyky. Ovšem když začne pršet, na podlaze terminálu se čas od času objevují lavory, do kterých zaměstnanci chytají kapající vodu ze stropu.

Práce na oddělení nákladu není nijak zvlášť zajímavá. Pracuje se na dvanáctihodinové směny, buď přes den, nebo v noci. Jsem přiřazen do party dvou chlápků, kteří jsou docela fajn. Přestože na svých 181 centimetrů vážím asi 70 kilo, chlapi mě jako mladého bažanta posílají na tu nejhorší práci. Skládat do díry. Díra je zavazadlový prostor v podpalubí letadla, kde se dá pohybovat pouze po čtyřech. Jestli je díra vysoká 140 centimetrů, tak

to je moc. Záleží to i na typu letadla. No a v této díře ten nejmladší měl za úkol skládat na sebe kufry a náklad tak, aby vše bylo úhledně naskládáno a do díry se toho vešlo co nejvíc. Rozdělení práce je takové, že šéf party dole pod letadlem nakládá kufry z vozíku na pohyblivý pás, druhý starší u zavazadlových dveří letadla kufry z pásu bere a posouvá třetímu, který to skládá na sebe. Příšerná práce. V létě horko k padnutí, smrad ze všeho možného a do toho ty zasraně těžké kufry. Co v tom ty lidi vozí? Takhle se pracovalo před zhruba čtyřiceti roky. Kontejnery, které by se do letadla pouze zasunuly, tenkrát nebyly. Takže všechno pěkně ručně.

Jedno dopoledne si takhle vlezu do díry alžírského letadla, které letí z Alžíru přes Prahu do Moskvy, a po tom, co vyložím ty ultra těžké kufry, si sednu na bednu v díře. Otírám si pot, nohy a ruce se mi klepou únavou a kolega na mě zděšeně zařve: „Ty vole, nesedej si tam!“ Koukám, nechápu a on na mě: „Sedíš na rakvi s mrtvolou.“ I když mě nohy pořádně nenesou, vyskakuju, hlavou prásknu do stropu a kolega mě tahá z díry ven. Neee, to už nechci zažít, srdce mi bije až v krku.

Ty rakve s nebožtíky vozí letadla čas od času, hlavně v létě, když se lidi utopí na dovolené. Vždy je to ovšem uvedeno v informacích, které nakladači dostávají od dispečera. Ale holt se na to někdy asi zapomene.

Další hrůzu mám z vykládání a nakládání zavazadlového prostoru dálkového IL62, který je umístěn v ocasní části. Hlavně letadla přilétající z Ameriky a Kanady jsou nacpaná nákladem a zavazadly všude. Kompletně všude. Kdyby to letadlo mohlo mít přívěs, tak to nacpou i tam. A ten prostor v ocasu je strašně vysoko. To se postavím na vysokozdvížný vozík a jedu nahoru, a furt a furt a furt. Když se podívám dolů, udělá se mi mdlo.

Držím se jako klíště psa, a když je ještě k tomu špatné počasí, tak to s výsuvnou plošinou šíbuje zprava doleva a naopak. A mně se chce brečet. Už jenom proto, že tam v té nehorázné výšce poletuju sem a tam. Tím to ale nekončí. Když výtah do nebes zastaví, musím se pustit zábradlí, otevřít zavazadlové dveře a zajistit je. Pode mnou je dobrých pár metrů díry na betonovou plochu. Kdybych se nestyděl, tak se rozpláču.

Pěkné šichty bývají také na nočních službách, hlavně když před pátou hodinou ranní přilétá let z Hanoje nebo Saigonu. To dispečer dává vědět: „Máte tam 5 tun nákladu a jednu bednu, co má skoro tunu, tak si tam na to ještě někoho vezměte.“ Cože? Já vážím ani ne 70 kilo! Po vyložení letadla letícího z Vietnamu, které mimochodem trvá tak 2 až 3 hodiny, si můžu rovnou lehnout – navěky.

Každý pátek k večeru odlétá velký vrtulový IL18 do Bratislavy. Když dispečer oznámí, že naše parta jde nakládat „osmnáctku“ do „Bráti“, zježí se mi chlupy na celém těle. Každý pátek se do tohoto letu nakládají desítky nízkých bedýnek obalených sítkou. Stovky laboratorních myší a krys, bílých i tmavých, které se převážá do nějakého výzkumného ústavu v Bratislavě. Tlusté růžové ocasy krys vyčnívají z bedýnek. A ty bedýnky musím vzít a naskládat do podpalubí letadla. Krysám se to evidentně nelíbí a vystrkují na mě zuby. Jejich tlusté ocasy mi plácají do rukou. Nechutné! Není pravdou to, co se říká, že si člověk přivykne na všechno. Můj odpor ke krysám se jenom zvýšil.

Jsou ale i letadla, která se „vyplatí“ nakládat nebo vykládat. Třeba ranní Lufthansa z Frankfurtu je super. To přijde k díře někdo z posádky.

Pozdraví se a chová se k nám jako k lidem, a ne jako k pólvi. Všichni dostaneme jídlo z paluby, které jim tam zůstalo. A to bývá sakra fajnové jídlo. Holt západní Německo je západní Německo.

Takoví Syřani nebo Iráčani jsou taky bezvadní. Ti přijdou a dají několik krabiček amerík. Ameriky jsou západní cigarety, třeba Marlboro nebo Kent a tak.

Naše československé posádky jsou taky fajny. Přinesou pití a někdy udělají i kafe.

Kdo nic nedá, jsou Rusové. Ti ale zase vždy kontrolují a počítají, kolik kufrů se do jejich letadla naloží. Letuška nebo stevard stojí hrdě s hlavou vzpřímenou u nakladače a do notýsku si zapisuje čárky. Jedna čárka, jedno zavazadlo. A pak to sčítá. Nevím k čemu, když jim to oddělení „stowing“ stejně sdělí. Ale tam se asi nedá divit ničemu. Velká země, velké předpisy!

Kromě toho Rusům a východním Němcům ukrutně smrdí letadla. Ta desinfekce, co se leje do palubních záchodů, je tedy nic moc vůně, ale ruská a východoněmecká kraluje. A z toho puchu jim smrdí vše, nejenom zavazadlové prostory, ale i kabiny pro cestující a lidi. Fuuuuuj!!!

FLY OK, FLY ČSA

Konkurz

Dva roky povinné vojenské služby jsou zaplat' pánbůh za mnou. Vracím se k nakládání letadel. Snad už přede mnou nebude žádná překážka podobného typu, která člověka neuvěřitelně prudí. Tím mám na mysli vojnu. Spousta starších a zkušenějších říká „šíleně moudrá slova“ o tom, že vojna mladého člověka utuží a zformuje. Ne, nic takového na sobě nepocituju. Pociťuju jenom fakt dvou zbytečně ztracených let, ve kterých proběhla čas od času šikana, ponížení a pocit šáhnutí si na vlastní absolutní dno.

Několik měsíců po mém návratu na letiště přichází bombastická, ovšem neověřená zpráva. Snad bude vyhlášeno výběrové řízení na pracovní pozici palubní průvodčí ČSA. Ano, palubní průvodčí. Nevím, který československý jazykovědný ústav nebo jazykovědec toto slovo vymyslel. Ve mně evokuje člověka, který otevře dveře dopravního prostředku a při hlasitém zařvání „Přistoupil někdo?“ ostentativně zvedá ruku a naprázdno cvaká kleštěmi.

Zpráva se rozšiřuje nejenom pražským letištěm, ale i všemi letišti a administrativními místy v Československu, rychlostí světla. Za pár dnů se informace potvrzuje a nastává zběsilé atakování personálního oddělení se žádostmi o přijetí do konkurzu. Ta hysterie je způsobená jediným faktem. Konkurz na stevardy nebyl vyhlášen dlouhých pět let, a tak všichni trpělivě čekající nyní cítí svoji životní šanci. Přihlásit se do interního podnikového výběrového řízení neznamena, že má uchazeč automaticky šanci přejít z jednoho oddělení do druhého. Je potřeba také získat písemné potvrzení, že váš současný nadřízený souhlasí s uvolněním zaměstnance do jiného oddělení. Z tohoto tedy skutečně obavu nemám, protože spousta kluků začínalo na nakládce letadel a posléze po absolvování konkurzu šlo létat. Také zajisté není problém nahradit jednoho dělníka druhým, který podobné ambice nemá, řekl bych.

Před podáním žádosti si na personálním oddělení pečlivě předčítám podmínky pro přijetí do výběrového řízení.

- Minimální věk 19 let, maximální věk 28 let
- Muži po ukončení základní vojenské služby
- Středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou
- Výtečný zdravotní stav
- Velmi dobrá znalost angličtiny a ruštiny, každý další jazyk je výhodou
- Velmi dobrý všeobecný přehled
- Příjemný a upravený zevnějšek
- Adept musí být plavec
- Občanství Československé socialistické republiky
- Trestní bezúhonnost
- Zaměstnanec Československých aerolinií po dobu nejméně dvou let

- K výběrovému řízení se ženy dostaví v sukni po kolena a botách lodičkového typu, muži v obleku s kravatou

Jo, to by šlo. Vcházím do kanceláře a předávám paní z personálního oddělení svoji žádost. Koukne na mne a povídá: „No, nebudete to mít jednoduché, mladý muži.“ Trochu mne vyděsí, a když vidí moje vytřeštěné oči, tak vysvětluje: „Máme tady více než dva tisíce přihlášek.“ Oči mi začínají vypadávat z důlků a nesměle se doptávám: „A kolik lidí budete brát do výcvikového kurzu?“ Paní s lhostejností odpovídá: „Asi třicet.“ Chce se mi omdlít. Držím se.

Asi za čtrnáct dní dostávám dopis. „Byl jste vybrán do výběrového řízení na pozici palubní průvodčí Československých aerolinií. Dostavte se, prosím, dne toho a toho v tolik a tolik hodin k jazykovému přezkoušení, které je prvním kolem výběrového řízení, do budovy Výcvikového střediska na starém letišti Ruzyně.“ Čtu a začínají se mi klepat kolena. Říkám si: „Co blbneš, dyť si jenom čteš pozvánku.“ Vnitřní upokojujání nezabírá. Na co se mě tam jenom budou ptát, jak to bude probíhat? Během těch pár dnů, které chybí do jazykového přezkoušení, jsem obložen učebnicemi, slovníky a sešity. Zjišťuji, že vím, že nevím. Neznám spoustu slovíček, která bych znát chtěl a možná i měl. Moje sebevědomí padá na bod mrazu.

V inkriminovaný den, po tom, co jsem nespál téměř celou noc, před osmou hodinou ranní vcházím do budovy Výcvikového střediska. Vůbec nevím, kam mám jít. Nápis „Konkurz PP“ s šipkou mě ovšem navádějí přesně tam, kde mám být. Ano, asi jsem správně. Dlouhá chodba s nízkými lavičkami podél zdi z každé strany. Na lavičkách už sedí cca třicet

až čtyřicet lidí. Naprostá většina nemluví. Zírají do učebnic a poznámkových sešitů, evidentně s cílem dohnat ještě něco, co neznají. Na pozdrav „Ahoj“ jen několik z nich zvedne hlavu a odpoví „Čau“, přestože se nikdo navzájem nezná.

Přesně v osm hodin vychází z jedné z kanceláří elegantní dáma středního věku. „Dobré jitro všem. Požádám slečnu A., aby mne následovala,“ praví. Slečna A. vstává a je vidět, že je ve stavu psychického zhroucení. A kolotoč začíná. K další paní, která hodnotí jazykové znalosti, odchází další adept. Někdo je v kanceláři deset minut, někdo zase vychází po půl hodině. Samozřejmě, že každého odcházejícího se všichni čekající svorně vyptávají: „Co se tě ptali?“ V naprosté většině byla odpověď stejná. „Já vůbec nevím. Něco jsem měl/a povídat.“ U některých se tyto odpovědi dají uvěřit, vzhledem k tomu, že vycházejí buď rajčatově rudí, nebo zcela bílí. U ostatních bych to označil jako taktiku silného konkurenčního boje – co bych ti povídal, já chci dostat tu práci, tak ti nebudu přece něco povídat, abys byl lepší než já.

Asi po dvou hodinách čekání slyším svoje jméno. Říkám si „děj se vůle boží“ a jdu. Vcházím do kanceláře té elegantní dámy. Podá mi ruku a říká: „Já se jmenuji Hlobilová a nyní si spolu popovídáme v cizích jazycích. Posadte se, prosím. Jakými jazyky se dokážete domluvit?“ Rozklepaným a nervózním hlasem jí odpovídám: „Na škole jsem měl angličtinu, ruštinu a francouzštinu. A možná ještě nějaký malý základ mám ze španělštiny.“

„Výtečně, tak pojďme na to,“ říká. „Můžeme tedy začít tou angličtinou, ano?“

„Do you work at Prague airport?“ – *Pracujete na letišti v Praze?* – ptá se.

„Yes, I do. – *Ano, pracuji* – odpovídám.

„And what exactly is your duty there?“ – *A čo presne tam tedy děláte?*

„I work at the loading department. Loading the aircraft with luggage and cargo.“ – *Pracuji v oddělní nakládání. Nakládání zavazadel a zboží do letadel.*

„That must be a really hard work. Do you work in shifts?“ – *To musí být vskutku namáhavá práce. Pracujete na směny?*

No a najednou zjišťuji, že celé to povídání je jenom prachobyčejné povídání. Kein stress. Uklidňuji se, tedy i díky laskavému chování paní Hlobilové, a začínám povídat a povídat. Koktat a povídat. Né tedy, že by to bylo úplně jednoduché. Ono také výuka cizích jazyků na školách nebyla v té době založená na nějakém vzájemném povídání si s učitelem, ale na drilu učit se konkrétní texty zpaměti, kdy žáci mnohdy ani netušili, o čem článek je. Vyměňovat si s učitelem své myšlenky v cizím jazyce bylo pokládáno za zcela nevhodné a projev západní imperialistické morálky. Anglicky si povídáme asi deset nebo patnáct minut. No, povídáme. Paní Hlobilová povídá přirozeně a lehce, já tahám některá slovíčka až z paty pravé nohy. Ale jde to. Najednou si paní Hlobilová začne psát poznámky a povídá: „Charašo, pojďiom tipër pogovoriť na ruskom.“ – *Dobře, pojďme si teď popovídat rusky.* Pět minut povídání o letadlech, tedy hlavně těch ruských. Zase si píše poznámky. A najednou se ptá: „Ce quoi que vous avez étudié en l'école?“ – *Co jste studoval na škole?* A tak jsme přešli do francouzštiny a povídali jsme si o škole, co mě tam bavilo a co ne a tak. Slovíčka opět vytahuju z paty nejenom pravé, ale už i levé nohy. Větné skladby jak za krále Klacka, ale mluvím. Něco furt říkám. Takové ty řeči o ničem a o všem. V té době byla ale franština můj nejoblíbenější jazyk. Aby ne, když tak mluvím i Louis de Funès.

Po celkem fajn půlhodince v kanceláři si podáváme ruce a já s klidem v duši odcházím. Padá ze mě obrovský balvan. Za několik měsíců zjišťuji, že ta milá a elegantní dáma je bývalá letuška, která mluvila plynule snad pěti jazyky. Zavírám dveře. Zhluboka vydechuji. Další čekající adepti se na mne slétnou jako supi a vyzvídají „Tak co, povídej. Na co se tě ptali? Jaké to bylo?“

„Jó, dobrý. Povídání o práci a škole a tak,“ odpovídám frajersky. No taky jsem jim toho nedal vědět moc. Spíš všichni očekávali, jaké jsou konkrétní otázky. No jo, ale když to bylo založeno jenom na obyčejném povídání.

Vůbec se mi tedy nepotvrdily kuloární řeči, že při jazykových zkouškách přezkušující zkouší adepty z náročných gramatických forem, časových sousledností a podobných nesmyslů. Naopak. Evidentně šlo o to, zjistit, jak je adept schopen v cizím jazyku reagovat a vyjadřovat se ve spisovné hovorové mluvě.

Po několika dnech dostávám další dopis. „Po prvním kole výběrového řízení na pozici palubní průvodčí ČSA jste postoupil do dalšího kola. Dostavte se, prosím, dne toho a toho v tolik a tolik hodin do budovy posádek na letišti Praha Ruzyně, první patro, k osobnímu pohovoru.“ Adrenalin opět stoupá. To už asi nebude povídání si o tom, co dělám u nakladačů, co a kde jsem studoval a tak. Na co se mám, sakra, připravit? Vyrážím na průzkum situace ke kamarádům a kamarádkám. Letuškám, které již létají jako profesionálové. Někteří bydlí na vedlejších ubytovnách. Nemám to daleko. Kupuji čokoládu Studentská pečeť jako super všimné. Studentská pečeť přece musí zabrat, no ne? Domlouvám si termín a jdu.

Dana mě už čeká na svém pokoji na vedlejší ubytovně. Podávám jí čokoládu jako dar významné hodnoty a začínáme si povídat. Zjišťuji vše. Jak to

probíhá. Jak vypadá výběrová komise. Na co se ptají. Jak se chovají... Dana mi sděluje, že pozvala ještě další kolegyně a kamarádky. Za chvíli dorazí Julka, Jana a Danica. Víc hlav, víc rozumu, povídá Dana. Babský sněm zasednul. Dana nalévá každému sklenici vína Kokineli, které si nedávno přivezla z kyperské Larnaky. Julia přinesla olivy z Atén, Jana bruschettu se sýrem z Milána a Danica červený kaviár z Moskvy. Hmm, holt letušky, to je jinej svět. A já Studentskou pečeť z koloniálu na Dědině. No jo. Ty holky asi nestojí frontu na banány nebo pomeranče v zelenině dole na Kulaťáku v Praze 6, říkám si v duchu. No, ale k věci. Nejsem tady kvůli delikatesám z ciziny, ale kvůli podstatně důležitější věci. Tak na co se mám nachystat? Připadám si přesně jako čekající na lavičce při jazykovém přezkoušení.

„To se tě můžou zeptat na cokoliv,“ říkají. Tak tuhle odpověď jsem zrovna nechtěl slyšet. Něco konkrétního, prosím vás. Velmi konkrétního, prosím! Děvčata se snaží vybavit si, na co se ptali při osobním pohovoru jich. Julia říká, že si vůbec nepamatuje. Je to už víc než šest let. Dana si matně vzpomíná, že se jí ptali snad na aktuální politickou situaci v nějaké africké zemi. Danica vytahuje z paměti otázku z historie druhé světové války a místo vylovení spojeneckých vojsk na francouzském území. „No a ty ostatní otázky si vůbec nepamatuju,“ praví. „V komisi bylo asi 10 lidí a každý z nich měl jednu otázku,“ vzpomíná. Začínám být ještě víc nervózní, než jsem si dokázal představit. Jana tomu nasazuje korunu: „Mě se někdo zeptal, ve kterém termínu byl poslední generální sjezd ústředního výboru komunistické strany Československa a kteří významní soudruzi ze spřátelených socialistických zemí ho navštívili,“ a dostává z toho záchvat smíchu. Cože? To, jako když někoho napadne se zeptat na to, co měl soudruh Gustáv Husák dnes ke snídani, tak se mě na to asi zeptá. Jana má pořad záchvat smíchu. „A cos jim na to odpověděla, Jani?“ ptám se. „Co já

vím, kdy měli nějaký ten jejich sjezd a koho si tam zvali? Jenom jsem tam plácala nesmysly a furt povídala. A tvářila se, že to všechno mám v malíku. A oni mi to buď sežrali i s navijákem, nebo ten soudruh, který se na to ptal, štvál všechny ostatní. Ale vyšlo to,“ pořád se směje. „Jo, to je přesně ono. Furt něco povídej. To chtějí,“ zaškoluje mě Danica a cpe se kaviárem. Jak ale mám povídat o něčem, o čem nemám nejmenší tušení???

Den D nastal. Ten podzimní den roku 1983 je velmi sychravý. Prší, mraky visí skoro na zem. Vcházím do Budovy posádek a štráduju si to po schodech nahoru do prvního patra. Mezitím pozoruji ty šťastné, které tento stres mají již dávno za sebou a připravují se na odlet svých letů. Poslouchám jednu letušku, která zavelí do okolí: „Curych, jdeme!“ Další se hrabe ve svém velkém kufru v přízemí, kde stojí několik dalších velkých kufrů. Kolemjdoucí se u ní zastaví a říká jí: „Prosím tě, a nezapomeň mi v New Yorku koupit ten svetr, na který jsme se minule spolu koukali. Však víš.“

„Jo, to víš, že jo. A ty mi zítra, až poletíš do Singapuru, nezapomeň na tu kolečkovou tašku. Jo?“

„Jasně, spolehni se.“

Otevře se mi po dnešku tento svět? Kdo ví? Uvidím!

Procházím kolem malé kantýny v prvním patře do velké klubovny. Stojí tu a posedává taková padesátka nervózních lidí čekajících na osobní pohovor. Pohovory probíhají několik dnů a každý má přidělený svůj termín.

Obličej, které tu vidím, jsem ovšem na jazykovém přezkoušení nepotkal. Naprostá většina dívek. Kluků je tu jenom asi patnáct. Tito lidé jsou o poznání přátelštější a dávají se navzájem do řeči. „Ahoj, ty jseš odkud?“ ptá se mě vysoká štíhlá holka s dlouhými pěstěnými nehty a velkým stří-

brem protkávaným šátkem kolem ramen. „Já jsem Romana.“ Začínáme si povídat a já zjišťuji, že tchán Romany je kapitánem dálkového IL62. V klubovně se tvoří malé diskutující skupinky, které se snaží vyměnit si informace. Informace, které jsou k nezaplacení. Nejsou to ale zase jenom chodbové řeči, na kterých nebude zhola nic pravdy? Někdo přichází s šílenými zvěstmi, na co všechno se nás budou ptát. Další se řídí heslem: „Hlavně klid! Nic není tak horké, jak se zdá.“ Někdo se svěřuje, že na konkurz čeká již pátým rokem, tak když to nevyjde teď, tak bude mít asi smůlu, protože v dalším konkurzu by byl přes věkový limit. Prostě takový lidský mix.

Po chvíli se otevrou prosklené dveře malé klubovny, kde je už usazená výběrová komise, a opět velmi upravená a elegantní paní, o které se posléze dovídám, že je šéfová letušek a stevardů ČSA, zve konkrétního adepta jménem. Všichni ostatní jsme požádáni, abychom se nezdržovali u dveří do malé klubovny a nesledovali, co se děje uvnitř.

Několik lidí již pohovor absolvovalo. Situace je velmi podobná tomu, co bylo vidět i u prvního kola. Na všechny, kteří vycházejí z malé klubovny, se sesype hrozen lidí a už to jede: „Tak, na co se tě ptali?“ Spousta z těch lidí má v hlavě úplně prázdko. Spousta je pořád ve stresu a klepou se jako osiky. Jedna dívka po pohovoru, když se ocitla mezi námi, se snaží rozpomenout na dotazy, které dostala. „Hele, řekla bych vám všechno, ale fakt si pamatuju jenom to, že jsem ze sebe udělala krávu první kategorie.“

„A co se přihodilo?“ ptáme se.

„Zeptali se mě, kolik krajů má Československo, a nemohla jsem si vzpomenout na číslo, tak jsem začala vyjmenovávat Středočeský, Jihočeský, Západočeský, Východočeský, Severočeský, Středomoravský, Jihomoravský, Západoomoravský, Východomoravský, Severomoravský, Středoslovenský,